

Ugyanezen sorozatban megjelent : — in derselben Serie erschienen :

- I. v. NAGY IVÁN dr.: Les minorités nationales en Hongrie. (Csonkamagyarország nemzeti kisebbségei.) Pécs, 1936.
- II. MÓRICZ MIKLÓS dr., ZATHURECZKY GYULA, PROKOPY IMRE, v. NAGY IVÁN dr.: Észak—Kelet—Dél és Nyugat. Négy előadás az elszakított magyar részekről. (Nord—Ost—Süd—West. Vier Vorträge über die abgetrennten ungarischen Gebiete.) Pécs, 1937.
- III. FIALUHELYI FERENC dr.: A kisebbségi kérdés eredete és jelentősége általános és magyar szempontból. (Ursprung und Bedeutung der Minderheitenfrage im Allgemeinen und vom ungarischen Standpunkte aus betrachtet.) Programm. Pécs, 1937.
- IV. BALOGH-BEÉRY LÁSZLÓ: A ruthén autonómia. (Die ruthenische Autonomie. Ein Vortrag.) Pécs, 1937.
- V. TEMESVÁRY PELBÁRT: Miként látják az erdélyiek Erdély kérdéseit? (Wie sehen die Siebenbürger die Fragen Siebenbürgens?) Pécs, 1938.
- VI. v. NAGY IVÁN dr.: Les Hongrois dans le Monde. — Hungarians in Canada. (A magyarok világstatisztikája — Magyarok Kanadában.) Pécs, 1938.
- VII. MÓRICZ M., ZATHURECZKY GY., PROKOPY L., v. NAGY L.: Północ-Południe—Wschód i Zachód. (Észak—Kelet—Dél és Nyugat.) Targ Henrik lengyel fordítása. Varsó, 1938.
- VIII. BALOGH-BEÉRY LÁSZLÓ: A ruthén autonómia. (Targ Henrik lengyel fordítása.) Varsó, 1939.
- IX. v. NAGY IVÁN dr.: Az amerikai magyarság, (The Hungarians in the United States of America.) Pécs, 1939.
- X. FENCZIK ISTVÁN dr.: A kárpátoroszok múltja és jelene. (Vergangenheit und Zukunft der Karpaten-Russen.) Pécs, 1939.
- XI. OBERDING JÓZSEF GYÖRGY dr.: Az óromániai magyarság. (Dr. Josef Georg Oberding: Das Ungarum Alt-Rumäniens) Pécs, 1940.
- XII. FENCZIK ISTVÁN dr.: A kárpátaljai autonómia és a kisebbségi kérdés. (Die Autonomie des Sub-Karpateniandes und die Minderheitenfrage) Kecskemét, 1941.

Sajtó alatt:

Kemény Gábor: EZ A FÖLD MAGYARORSZÁG!

Előkészítés alatt:

In Vorbereitung:

Faiuhelyi F.—v. Nagy I.;

Das ungarische Minderheitenrecht vor und nach dem Weltkrieg.

(A magyar kisebbségi jog a világháború előtt és után.)

A PÉCSI M. KIR. ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEM
KISEBBSÉGI INTÉZETÉNEK KIADVÁNYAI
Igazgató: FALUHELYI FERENC dr. egyetemi ny. r. tanár

XII.

A kárpátaljai autonómia és a kisebbségi kérdés

Írta :
FENCZIK ISTVÁN dr.

1 94 1

Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Részvénytársaság

Kiadja a Pécsi Egyetemi Kisebbségi Intézet
Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomandai RT. – Igazgató: Tóth László

(*) T. Ház! Azt hiszem, az ország közvéleménye nagyon átérzi azokat a nehéz és gondterhes napokat, amelyet nemcsak Magyarország, hanem egész Európa is átél. Az egész közvélemény átérzi, hogy Magyarország is a Scylla és Charybdis szirtjei között halad át. Ha visszatekintünk a múltba és nem is nagyon messzire, csak arra az időre, amikor a trianoni szerencsétlenség kezdődött, akkor meg kell állapítanunk, hogy minden egy igen nehéz és kényes kérdés körül összpontosul. Beszédem későbbi folyamán lesz szerencsém kifejtetni, hogy miért nem „kisebbségről”, hanem „nemzetiségről” beszélek.

Amikor a mai nehéz időket látom, eszembe jutnak Irinyi Józsefnek a Pesti Hírlapban 1848-ban írott sorai, amelyekben ez áll: „Az egész Európa forr és mozog, az idő félszázaddal előbbre ugrott. Magyarország pillanatai drágák. Ami máskor éveken keresztül fejlődött ki, most rövid idő kell, hogy azt haladéktalanul törvénybe hozzák és realizálják . . .” Továbbá: „Az örök damaszkuszi úton kell, hogy új apostolok legyenek, akik mindenről lemondanak, jámborságból csinálnak jövedelmi forrást, derekukat az igazság szíjával övezik, testüket pedig az igazság ingébe bujtatják és a hit pajzsával védelmezik a szent királyi jogokat. Az új apostolok kell, hogy jöjjenek, olyanok, akik jutalmul elvállalják a nyomorúságot, a bizonytalanságot és a bilincsbe verést.”

Amikor ezeket a szavakat olvasom, eszembe jut az, amit tegnapelőtt olvastam az olasz „Stampa”-ban: „Magyarország tényleg díszhelyet kapott az új európai rendben. Magyarország központi fekvése, gazdasági ereje és jól kiképzett hadserege olyan tényezők, amelyek Magyarországot ebben a szövetségben nagy jelentőségre emelik.” Ezek a megjegyzések nekünk is adnak gondolatokat, hiszen nekünk még nagyon kevés alkalmunk olt őszintén beszélni a magyar parlament színe előtt s mint egy nemzetiségnek a reprezentánsai, őszintén feltárni azokat a gondolatokat, amely gondolatok alapján a Dunamedencéhez tartozónak valljuk magunkat, fenntartva összes nemzetiségi jogainkat. Én azt hiszem, hogy ha valaha, ma az új Európa rendezésének idejében aktuálisak ezek a kérdések. Nagyon jól mondotta egy híres politikus egy külföldi lapban, hogy: „A rabszolgaság, a jobbság társadalmi rendje elmúlt és múltfélben van a kapitalizmus korszaka is. Egymással leszámoló két világ között állunk. Az első világháború először lerombolta a régi világot, differenciálta azt, az új világháború kell, hogy integrálja, nivellálja egész Európát és újra építse.”

Én azt hiszem, hogy ma, amikor mindenütt, kivétel nélkül minden oldalon, nemcsak ebben a parlamentben, hanem mindazoknak a parlamentjében talán, akik az ellentáborhoz tartoznak, arról beszélnek, hogy egy

*Szerző ezt a beszédet a magyar országgyűlés képviselőházában 1940. nov. 28-án mondta el. Közöljük a szerző engedélyével a képviselőházi napló alapján.

új Európa jön, egy új átszervezése következik az emberiségnek, a régi hibákat mind orvosolnunk kell és be kell állanunk egy olyan szebb jövőbe, amely szebb jövő tényleg meg fogja oldani a Dunamedence problémáját is.

Talán szabad összehasonlítani korunkat Széchenyi híres korával, talán szabad összehasonlítanom a kárpátaljai népet az erdélyi néppel, amikor kifejezem, hogy mindkettőt őrt állott a Kárpátok bércein és mindkettőnek mindig joga volt beleszólni a dunamedencei problémákba. Akkor, amikor megváltozott viszonyok között beszélek, amikor azok a határok, amely határokért lelkesedtünk, amikor azt kiabáltuk, hogy éljen a lengyel—magyar határ, azok elmúltak, jelenleg ez a kérdés kell, hogy valamennyiünket érdekeljen s elsősorban őszintén nézzünk azok elé az eshetőségek elé, amelyek bekövetkezhetnek.

Engedje meg a t. Ház, hogy én mostani felszólalásomban érintsem a „nemzetiségi” kérdést, ahogyan mi látjuk, akik hozzátartozunk egy nemzetiséghez és beállítsam ezt a kérdést abba a történelmi perspektívába, amely perspektívába a kárpátaljai nép került, amelyet én kárpátorosz néven nevezek, hogy azután rámutassak arra a valóságos dzsungelre, amely jelenleg a kárpátaljai nép megítélésében jelentkezik. Teszem ezt annál is inkább, mert azok, akik e kérdéssel foglalkoznak, nagyon jól tudják, hogy a kárpátaljai probléma, a kárpátorosz probléma ma igen nagy irodalmat reprezentál.

Kezembe került nemrég Svamera: „Bibliographie Géographique de la Russie subcarpathique” (1923) című munkája, amely körülbelül 1400 könyvet sorol fel orra nézve, hogyan és miképpen foglalkoztak Kárpátaljával a különböző népek és nemzetek. Különösen Trianont és az ezután következő időket boncolgatja. Legyen szabad arra is rámutatnom, hogyan is fest a valóságban tulajdonképpen az az elcsatlakozás, tényleg megtörtént-e ez az elcsatlakozás, volt-e annak valami jogi következménye és tényleg úgy áll-e a kárpátaljai kérdés, ahogyan azt ma sokan be akarják mutatni, itt a parlament folyosóin épenúgy, mint Kárpátalja bércein és völgyeiben.

Talán sohasem hallottunk annyi megjegyzést, mint amennyit hallunk ma. Talán sohasem hallottunk annyi iróniát, — talán szabad ezt is mondanom, — mint amennyit mostanában, hogy egyesek már a „gens fidelissima”-ból valóságos gúnyverset kovácsolnak; mások pedig hisznek abban, hogy ez a nép valóban méltó arra, hogy továbbra is maradjon „gens fidelissima”. Sokan a kárpátorosz népet a többi nemzetiséggel, német, román, szlovák és szlovén nemzetiséggel hasonlítják össze és azt mondják, hogy ha már megoldjuk a nemzetiségi problémát, akkor oldjuk meg egyformán. Egyformán elégítsük ki az összes igényeket és ne legyen privilegizált nemzetiség, hanem legyen összhangban megoldva a dunamedencei probléma, ami kell, hogy kielégítse a vezető, — ahogyan egy francia politikus írta — az „elit dunamedencei népet”, épúgy, mint azokat a kisebb nemzetiségi csoportokat, amelyek valóban nemcsak hogy ide vannak fűzve, hanem itt is akarnak élni és továbbra is együtt akarnak dolgozni a magyarsággal, mint a Dunamedencének vezető nemzetiségével.

Amikor ezeket a kérdéseket látom, amikor ezeket a kérdéseket boncolgatom, feltétlenül vissza kell tekintenem a nem régi múltra, amikor tulajdonképpen kibontakozott Magyarországnak az igazi nemzeti keresztény és európai arca, a Gömbös utáni időszakra. Ezt az időszakot mi átértük

a prágai parlamentben, átéltük akkor, amikor a híres Kramarz, oki anakidején a bécsi parlamentben sokat szerepelt, és aki detronizálta annakidején a Habsburgokat a prágai forradalom ideje alatt, azt mondotta utolsó beszédében a halála előtt, hogy: ha megértem volna és ha megérnénk azt a krachot, ami a benesi politika után fog bekövetkezni, inkább az akasztófán halnék meg. Ez a Kramarz előre látta az eseményeket. Tudniillik akkor kezdődött a krízis Európában, amikor Pilsudsky-ék kezdtek inogni a német, vagy pedig az angol orientációban, amikor Magyarország a gombosi nagy irányt megkapta és ekkor mondta Kramarz, hogy Benes már elkésett, s akkor ismerték el „de jura” Oroszországot, a kommunista-bolsevista Oroszországot, ami magával hozta mindazokat a felforgatásokat, amelyeket mi nemrégiben már átéltünk. Én tehát meg kellett, hogy emlékezsem erről a Gömbös Gyuláról, a nagy apostolról, ha szabad így neveznem.

Nálunk is politikai pártok, frakciók voltak. Nem is beszélék a kárpát-orsz népek 16—18 frakciójáról, hanem beszélék a magyar pártokról, hiszen azok is egy liberális és egy nemzeti osztályra voltak felosztva és harcoltak egymás ellen. (Vitéz Jaross Andor: Nem! Ez nem áll! Nem voltak külön magyar pártok, csak a csehszlovák pártba beolvadtak voltak!) Hogy frakciók voltak-e vagy nem voltak, — Kárpátalján mindenesetre voltak — vagy pedig beolvadtak, az engem nem érdekel, nem akarom ebből azt kihozni, hogy voltak harcok, vagy nem voltak harcok. Engem az a rész érdekel, hogy ezek a pártok egy nagy nemzeti egységé alakultak át, s ebben mindenesetre nagy érdemei vannak Jaross Andor képviselőtársamnak és munkatársainak; ők segítettek azt a nemzeti egységet megteremteni, amely nemzeti egységgel megindult a revízió mozgalma, a revízió gondolata. Ez a gondolat már Kramarz beszédében is felvetődött és szinte mindenki érezte a prágai parlamentben, hogy inog, recseg, ropog minden és hogy a régi rezsim össze fog omlani, ez a régi rezsim tovább nem tartható fenn.

Épen azért, azt hiszem, hogy ha kifejtem azt, hogy hogyan képzeljük el mi kárpátoroszk a nemzetiségi problémákat, hogyan látjuk mi a jövőt, mit veszünk ki a magyar történelemből, akkor az mindenesetre nemcsak a magyar parlamentnek és a magyar közvéleménynek szól, — hiszen jobban tudják ezeket, mint mi — hanem talán szól azoknak a nemzetiségeknek, melyek nekünk sem hisznek már és amelyeknek igenis be akarjuk bizonyítani azt, hogy helyes az, amit tettünk, amikor november 3-án az én elnökletem alatt az úgynevezett ruszinok, ruténok vagy kárpátoroszk egyhangúlag Magyarországot kívánták. Akkor logikus következménye volt ez nemcsak a történelemnek, nemcsak a társadalmi és gazdasági viszonyoknak, hanem mindannak, ami egy ezeréves együttélő népet és nemzetet össze tud talán forrasztani. Én ezt épen ezért is kívánom itt kifejteni, hogy talán nemcsak önmagunkat nyugtassam meg, hanem mindazokat is, akik talán még kételkednek Magyarországnak a Kárpátok mentén levő végleges határaitban és talán megnyugtatjuk azokat az amerikai testvéreinket is, akik a napokban is, — amint olvastam — talán 14 lapjukban a legszörnyűbb beállításokkal igyekeztek kifejteni azokat a lehetetlen anomáliákat, amelyeket felfedezni vélnek talán ott is, ahol azok nincsenek.

úgy gondolom, hogy az őszinte, komoly férfias beszédnek mindenütt, minden korban és mindenkire meg kell lennie a maga hatásának, meg kell lenniök nemcsak a maga hatásainak, hanem azokból le kell vonni a szükséges konzekvenciát, konklúziót is, hogy egymással szemben megalapozzuk

azt a bizalmat, amelynek alapján kell felépülnie az új ezeréves Nagy-Magyarországnak. Ennek a bizalomnak összekötő kapocsnak kell lennie. Ha *tesz* egy autonómiánk, annak az autonómiának legyen tartalma, mert szerintem a nemzetiségi szabadság elismerése nem elválasztó, hanem összekötő kapocs; talán a félreértések teljes kiküszöbölése után közeledés, megértés és egy új ezeréves barátság jön létre. (Éljenzés és taps a jobboldalon).

A kisebbségi probléma mindenesetre igen nehéz és súlyos probléma. Valaki azt írta nemrég a szlovák lapokban, hogy Magyarország külpolitikai súlyát az a megoldás fogja majd meghatározni, ahogy a kisebbségek, vagy ahogy ők nevezik, a nemzetiségek kérdését Magyarország elintézi. Én mindenesetre mindennap figyelemmel kísérem a szlovák sajtó, a szlovák rádió működését. Nem akarok itt semmiféle külpolitikai megoldást érinteni, de kijelentem és kérem egyúttal a külügyminiszter urat, hogy ne feledkezzék el erről, mi kárpátoroszk soha le nem mondunk a Poprádig terjedő területen lakó kárpátorosz testvéreinkről, mi mindent el fogunk követni, bármi történjék is ez irányban, hogy a Poprádig terjedő Kárpátorosz, vagy rutén föld, ez igenis ide tartozzék hozzánk. Annak idején a prágai kormánytól, mint felhatalmazott miniszter külön kaptam erre felhatalmazást. Átéltém azokat a szörnyű tárgyalásokat az akkori Bratislavában, Pozsonyban, amelyet Tisóval és a többi urakkal folytattunk. Meg kell állapítanom, hogy ők mindig arra hivatkoztak, hogy igenis, mi szláv testvérek — ezen volt a hangsúly — meg tudjuk adni mindenkinek a maga jogait, megadjuk mindazt amit követeltek a csehekkel szemben az utolsó zsolnai — október 6-i — forradalom alkalmával. Ez volt az ő mottójuk, amikor minket is meghívtak. Ha ma Eperjesre megyek, ha megnézem ma ez Ung völgyétől a Poprád völgyéig terjedő területen élő, a statisztikáink szerint 285.000 főnyi kárpátorosz nép sorsát, akkor azt kell mondanom, i hogy nincs joguk a szlovákoknak Pozsonyban kritizálni a magyar kormány nemzetiségi politikáját. Bátran üzenem Ti s ónak és azoknak az uraknak, akikkel sokszor tárgyaltam, hogy nincs joguk ahhoz, amit ők csinálnak. Nincs okom, hogy védjem a magyarokat, azokat megvédi más, de kijelentem, hogy az ottani kárpátoroszk egyhangúlag ide akarnak jönni vissza Magyarországhoz. Mielőtt véglegesen kiutasítottak volna Szlovákiából, alkalmam volt minden kárpátorosz faluban aláírásokat gyűjteni egy memorandumra, amelyet át is adtam a miniszterelnök úrnak. Ezt az emlékiratot minden falu egyhangúlag aláírta, egyik sem kíván a szlovák rezsim alatt élni tovább. Most kutatják az aláírókat, szigorúan megbüntetik őket, de csak büntetik, ahelyett, hogy jogokat adnának nekik. Ha veszem a szinnai, homonai és bártfai járásokat, ahol 98 százalékban görögkatolikus, úgynevezett kárpátorosz a lakosság, jóformán egy kárpátorosz iskolát nem engedélyeznek. Én akkor elküldtem a hitelesen megállapított kárpátaljai statisztikát és kimutattam azt, hogy az úgynevezett magyar járomban 600 százalékkal jobb, mint ott abban a szlovák paradicsomban. Én nem beszélek most kormányról, egyáltalán az egész magyarságnak velünk szembenvaló magatartásáról, csak ezt konstátálom.

Megértem, hogy a kisebbségi kérdés a legérzékenyebb, a legkényesebb és a legfinomabb magyar problémák egyike, ahogy ezt Széchenyi István elmondta. Ebben a kérdésben tört fel a legjobban a szenvedély annakidején a magyar önértés és a nemzetiségek sokszor centrifugális törekvései miatt. Ezért jól jegyezte meg a legnagyobb magyar, hogy a jövő magyar politika-

nak ezt a legsürgősebb problémáját, a nemzetiségi kérdést feltétlenül meg kell oldani. Széchenyi egy nagy vita folyamán 1841-ben azt tette hozzá előző szavaihoz, hogy ehhez bizonyos higgadság kell, amikor ilyen nehéz problémákat tárgyalunk. A francia forradalom alatt azt írja, hogy a magyarság expanziója nem azt jelenti, hogy uralkodni akar más népeken, hogy a magyar nép janicsárokat nevel a maga szolgálatára, hanem azt, hogy a magyarság továbbra is megtartja elit szerepét a Dunamedencében és hogy a természetes kiválasztás gyűjti össze önmagában az uralkodásra és a vezetésre szánt legtökéletesebb elemeket. Szekfü Gyula híres munkájában azt mondja, hogy a magyarság központi helyzetében a nagy magyar medencéből a határok felé kisugárzó erejével, nagy politikai tehetségével megtartja és meg fogja tartani a vezető szerepet és a nemzetiségeknek mindig meg fogja adni teljes értékű kívánt jogaikat.

Nagyon jól tudjuk a magyar történelmet, nagyon jól tudjuk azt, hogy különösen a világháború kitörése alkalmával, amikor már maga Ferenc Ferdinánd a különböző nyomások alatt arra gondolt, hogy valami dunai államszövetséget alakítson az egész monarchiából, itt, sajnos, más irány győzött. Sajnos, itt a nagy világháború kitörésével nem az igazság győzött és sajnos, nem azok az erők váltak gyümölcsözőkké, amelyekre akkor gondolt az egész magyarság.

A kisebbségi, a nemzetiségi kérdés e nagy kijelentések szerint tényleg mindig kardinális kérdése volt a magyar történelemnek. A kisebbségi kérdéssel ma behatóan foglalkozik a magyar tudomány, nemcsak a Budapesten Elekes Dezső és Kenéz Béla szerkesztésében megjelenő kisebbségi folyóirat, hanem Faluhelyi Ferenc kisebbségi körlevelei is nap-nap után ontják a szebbnél-szebb cikkeket, hogy megvilágítsák azokat az igazi problémákat, amelyek érintik egyrészt a nemzetiségeket, másrészt az egész magyar közvéleményt. Hogy tulajdonképpen a kisebbségi kérdés még ma nem tudomány, az egészen természetes és nem is hinném azt, hogy a kisebbségi kérdés, mint ilyen, tudománnyá fejlődjék, hiszen a kisebbség pontos definícióját adni is nagyon nehéz volna. Sok mindenféle definícióval találkozunk, de a lényeg mindenesetre az, hogyan fogjuk fel a kisebbségi kérdést. Ha arra az álláspontra helyezkedünk, amelyről beszél Franco és Melóim, a franciák, akkor bizonyos asszimilációs definíció jön ki. Ha elfogadjuk az újabb francia megoldást, akkor azt látnók, hogy egy nemzet magába ölelheti az összes népeket, nem számítva a nyelvi vagy másféle megoszlást, egyedül az állampolgárságra való tekintettel. A németek legújabbán bizonyos lelki közösségről beszélnek, amely lelki közösség adja meg az állam eszméjét. Mindenesetre, ha megnézzük a statisztikát Európában és a világ összes államaiban, akkor én Európát és a világ összes államait ebből a szempontból három csoportra oszthatnám fel.

Az egyik csoport csak azt kérdi, hogy mi az illetőnek a nyelve. így volt ez különösen az 1930-as évekig. Körülbelül 37 államot találtam, ahol azt kérdezik, mi az illető nemzetiség nyelve. A másik csoport — ebben a németek vezetnek — azt kérdezi, hogy az illetőnek mi a nemzetisége, Kanada, Svédország, Ceylon és még egynéhány állam a kisebbszámú harmadik csoporthoz tartozik, amely a faji jelleget tudakolja

Magyarország ma nemcsak közjogi helyzeténél fogva, hanem a visszacsatolt területekkel való megnövekedése folytán is — amint itt nem régen hallottuk több miniszter kijelentéséből — tényleg nemzetiségi állam lett.

Ez a nemzetiségi állam a Dunamedence állama és mint ilyennek mégis csat mindenféleképpen a „Nagymagyarország” nevet kell viselnie. Mindenesetre igen fontos elbírálás alá esik az, hogy milyen szempontból és hogyan fogjuk definiálni ezeket a nemzetiségeket. Nézzük meg, mit látunk a történelemben. Maga a nyelv, mint kritérium, mondhatnám, csak az utolsó századok fejleménye. Ha disztíngválunk a humanizmus, azután a reformáció utáni időszak, majd a liberalizmus és végre a mai modern, nacionalista eszmevilág csoportjai között, akkor azt látjuk, hogy például a középkorban tulajdonképpen nem a nyelv volt a fontos, hanem a vallási propaganda. Ezzel tudjuk megindokolni azt is, hogy ha Erdélyben és főleg Szlovákiában román, illetve szlovák kultúrát találunk, — amint eredeti okmányokkal tudjuk igazolni, — azok kifejlődését mindig a magyar földesurak segítették elő.

En voltam bátor bejelenteni a magas prágai köröknek is, hogy nem beszélhetünk elnyomásról és ezeréves magyar ígáról, amikor a magyar nyelv tulajdonképpen csak 100 éve lett uralkodó nyelv ebben a magyar medencében, amikor főuraink — talán Széchenyitől kezdve — idegen nyelven beszéltek, — amikor például Kárpátalján a papnők — érdekes okirati feljegyzéseink vannak erről — latinul beszéltek és az összes iratokat latinul vezették. Ezeréves elnyomásról csak az beszélhet, akinek a történelemtől fogalma sincs.

Nyilvánvaló, hogy abban a korban, amelyben az Isten ideája, az Istenkeresés, a reformáció volt felszínen és már a humanizmus gondolata alatt is a vallás volt a lényeg, nem pedig a nyelv, a liberalizmus már bizonyos reakciót jelentett, amelyben forszírozták az illető ország nyelvét, de ebben a liberális, kapitalista világban is épen olyan internationális eszméket és gondolatokat adott az aranyborjú, a kapitalistaihivés, mint amilyeneket korábban a vallás, az egy Isten hívése. Akkor sem azt nézték, hogy ki milyen nyelven beszél, hanem hogy mi az a pénz, amit fizet. Ebben a liberális világban szintén nem volt annyira aktuális ez a nemzetiségi probléma, mint ahogyan azt sokan mondták. Ha megnézzük a magyar történelem lapjait, ha megnézzük Metternich politikáját, láthatjuk, micsoda óriási harcot vívott az úgynevezett magyar parlamentben a magyar nyelv a különböző nemzetiségű nyelvekkel szemben. Nagyon jól tudjuk, kik vettek részt a vitában román, szerb és horvát részről a „divide et impera” elve szerint, így Kollár János, aki akkor pesti szlovák lelkész volt, azután Stur, Gay Lajos, & horvátok vezére, Jellasic bán és a többiek.

Jogosan mondhatjuk tehát, hogy abban az időben, a Habsburgok idején, 1514-től talán Metternichig, úgy jellemezhetnénk Magyarország történelmét, hogy a jobbágyirtás korszaka után különböző településeket észleltek Magyarország területén. Egészen valószínű az a statisztika, amely azt mondja a bécsi udvar szerint, hogy Magyarországon 58 százalékban voltak nemzetiségek a magyarokkal szemben.**

** Szerző itt erősen téved. A tudományos kutatások eredménye szerint, melyek legérdemesebb kifejezője *Szekfü* Gyulának „Három nemzedék és ami utánuk következik” c. tanulmánya, a XIII. században a magyarok az ország lakosságának még kilenczted részét tették ki. A XIV. században, Mátyás királyunk halála idején (1490 után) ellenben a magyarok száma az akkori okmányok alapján még mindig 80 százalékra rúgott. A 200 éves török harcok és az erős vérvesztéséget okozott Rákóczi-féle szabadságharcok, után a XVIII. század

Az 1848-as országgyűlés valóban nem oldotta meg a nemzetiségi kérdést, mert nem is szólhatott hozzá; az akkori feljegyzések szerint Teleki László exponálta magát erősen a nemzetiségi kérdésben, de a 48-as időkben, a Bach-korszakban és a 67-es időkben a magyar parlament, a magyarság egész más irányában volt elfoglalva, úgyhogy egészen természetes, hogy ezt a kérdést nem oldotta meg teljesen.

Akik azonban bírálják ezt a kort és akik kimutatják, hogy a mai sok miniszteri és hivatalos megnyilatkozás — bármelyik oldalról történjék is — valami újat mond a nemzetiségi kérdés megoldására nézve, azok tévednek, összegyűjtöttem 1495-től a mai napig mindazokat a törvénycikkeket, amelyek a nemzetiségekkel foglalkoznak, s ezek világosan igazolják, hogy a magyar kormány, a magyar országgyűlés, a magyar intelligencia sosem fordult a nemzetiségekkel szembe, sohasem akart janicsárokat nevelni, hanem mindig arra az elvi álláspontra helyezkedett, mint az első erre vonatkozó törvény, az 1495:XLV. te, amely azt mondja, hogy „Ezután a rácoktól, ruténektől, oláhoktól és keresztények bármelyik” stb., stb.... „egyáltalában nem szabad dézsmát sem szedni”. *Ez volt az első törvény, amely a nemzetiségekről beszélt*, s ezeknek már bizonyos előjogokat biztosít, talán annak az elvnek alapján, amelynek szellemében Szent István átadta Szent Imrénnek az ő országát. Annyi bizonyos, hogy a többi erre vonatkozó törvény is, tehát az 1500. évi XXIX. törvény, az 1557:111., 1559:XII., 1574:IV., 1593:IV., 1727:XXXIV. te. mind megértést mutatnak a nemzetiségek iránt, ugyanúgy, mint *Werbőczy hármaskönyve*, amely az első pontban nyíltan beszél ruténekről és a többi nemzetiségekről, s ugyanúgy, mint az 1868:XLIV. törvény, amelyben a nemzetiségi egyenjogúság van lefektetve. Az ezután következő időkben nem is akarok törvényeket idézni, mint az 1921:XXXIII” 1924:11., 7500/1924., az 1919. évi rend. paragrafusai, trianoni 58. törvényeket, ahol a nemzetiségi kérdés megoldása és problémája le van fektetve és megoldva. Az 1921. évi XXXIII. te, az 1924. évi II. te, amelyek nemcsak a kisebbség hivatalos nyelvhasználatát foglalják magukban, hanem amelyeknek alapján, összehasonlítva ezeket azokkal az osztrák és cseh törvényekkel — nem akarom ezeket felsorolni, nagyon hosszú volna, — amelyek a mi törvényeinkkel párhuzamosan egy időben születtek meg, a leghatározottabban ki kell jelentenem, hogy a magyar törvények sokkal világosabban, sokkal egyenesebben és sokkal férfiasabban oldják meg a nemzetiségi problémát.

Ezt nem a magyar parlamentnek kívánom címezni, amely ezt úgy is jól tudja, hanem azoknak az uraknak, akik ma is, tegnap is, tegnapelőtt is,, folyton uszítanak a rádióban, Amerikáiban, Szlovákiában és más országokban és arra hívják fel a kárpátoroszkokat, talán titkos röpiratokban, hogy szakadjanak el azoktól, akik továbbra is járom alá akarják hajtani a nemzetiségeket. Erre majd következő fejtegetéseimben ki fogok térni.

Ezután az anyag után, amely több, mint 40 törvény és miniszteri rendelkezést foglal magában, legyen szabad idéznem néhány nagy emberünk véleményét ezekről a kérdésekről. Széchenyi István bátran kiállt és azt

elején is a magyarok még elérték a lakosság számának a felét. És csak a Habsburgok tervszerű telepítései csökkentették le a magyarok számát az 50 százalék alá, úgyhogy 1842-ben Nagymagyarországon, becslés szerint már csak 4.8 millió magyar élt 7.7 millió nemzetiségi lakossal szemben.

mondotta: „Tiltakozom, hogy bárki is háborgassa a hazai nem magyarajkú népeket saját nyelvük és anyanyelvük, kultúrájuk szabad használata miatt.” Eötvös és Deák egyhangúan azt mondják, hogy „A nemzetiségi kérdés nem a haza egyik, vagy másik nemzetiségének kérdése, hanem mindnyájunknak, az egész hazának, az egész Duna-medencének közös kérdése”.

Deák Ferencnek van egy szép, történelmi megjegyzése és mondása, mely így hangzik: „Úgy látszik, minden nagy nemzetnek különös rendeltetése van az emberiség történelmében, amelyik biztosítja annak a nemzetnek fennmaradását”. „Nekünk magyaroknak az igazságot kell élnünk és ezért kell küzdenünk s a vallási, nemzetiségi, társadalmi viszályok között itt is mindig az igazságot kell diadalra juttatnunk.” Azt hiszem, hogy ezek a szavak és sok más klasszikus hely világosan nyúlnak bele a jelenleg élő és a jelenleg még talán működő nagyoknak szavaiba is.

Mindenesetre megragadok Bethlen István volt miniszterelnöknek akkori kijelentései, amikor idézte Tisza Istvánnak ezeket a szavait: „Akár tetszik, akár nem, az egyházában élő nemzetiségeknek jogukban áll saját kultúrájukat fejleszteni. Ebben nem szabad ellenséges lépést látni és azt nem szabad bürokratikus eszméből megítélni és megakadályozni.” Ebhez azután hozzát teszi Bethlen: „Minden olyan nemzetiségi politika, amely a kisebbségek nyelvének elnyomásán dolgozott, mindenütt megbosszulta magát és ellenkező eredményt szült, mert hatalmasan felébresztette a kisebbségek nemzeti öntudatát és ellenkező hatást gyakorolt.

Ezeket az idézeteket azért voltam bátor felolvasni, hogy mi igenis tudjuk bizonyítani és méltányolni mindenki felé azokat a tényeket, azokat a történelmi beállításokat, hogy a magyar politika, a magyar dunamedencei szentistváni gondolat mindig egy irányban tartott, ki és szerintem ez az egyenes vonal ma is folytatódik. Meg vagyok győződve, hogy ez az egyenes vonal el fogja érni nyugópontját és a nemzetiségek meg fogják mindazt találni, amire vágnak.

Legyen szabad egy harmadik gondolatot kifejtennem s ez vonatkozik speciálisan kisebb síkban a *kárpátorosz népre*. A kárpátorosz népről igen sokat írnak, igen sokat foglalkoznak vele ma is és ahányan megfordulnak Kárpátalján, mondhatnám talán mindenki más benyomásokkal tér vissza és azt mondja: Nem értem mi van ott. — Legyen szabad nekem egy kis történelmi visszapillantást adnom és röviden összefoglalnom a kárpátaljai történelmet négy rövid korszakban. Csak egészen röviden akarok erre utalni, hiszen erről köteteket lehet írni. Magam is foglalkoztam ezzel a korrall annakidején 1918-ban már, mint a Magyar Tudomány-Egyetem doktora, tudományos szempontból is nagyon sokat foglalkoztam ezzel a bécsi egyetemen, munkáimat is kiadtam, úgy, hogy bizonyos jogot érzek arra, hogy most, mint a kárpátaljai nép szerény képviselője talán a mi beállításunkban akarjam kifejteni a t. Ház előtt, hogy tulajdonképpen mit is tartunk mi a saját történelmünkéről.

Az első kor mindenésére az a misztikus korszak, a bevándorlás, a honfoglalás korszaka, amelyről sok mítosz, sok monda van. Előre kijelenteni, hogy amilyen kútfőt olvasunk, olyan beállításban foglalkoznak a kárpátaljai népnek kérdésével. Ha elolvassuk a német forrásokat, ha találunk orosz forrásokat, magyar forrásokat, mindenütt más és más beállításokat találunk és természetesen e beállítások alapján igyekeznek mindenki a maga konklúzióit ezekből a történelmi adatokból levonni. Természetes és egészen

logikus, hogy amikor a csehek, akik e tekintetben például nagy konkurenciát csináltak ebből a szempontból, azt mondják, hogy a Szvatopluk-birodalom megvolt, Cirill és Method itt éltek, a munkácsi püspökség a pannóniai püspökség folytatása — ez nem csak a történelemnek rovására is szól — tehát ezek a ruszinok — a csehek forszírozták ezt a „ruszin” szót — tulajdonképpen csehek. Ezért Pesek az első iskolaügyi miniszter és diktátora Kárpátjának ki is fejtette, hogy a kárpátorosz nyelv nem más, mint a cseh nyelv egyik dialektusa. Világos, hogy ez igenis autochton terület.

Én a magyar kútfőkből vagyok bátor két idézetet citálni. Az egyiket Anonymus, a másikat Kézai írta. Anonymus azt mondja „Almos similiter et mulli de Rutbenis Almos ducis adhaerentes secum in Pannoniam vénérant.” Kézai pedig azt mondja: „Hic igitur Árpád, cum gente sua Ruthenorum Alpes prior perperavit et in fluvio Ungh primus fixit sua castra.”

Ez a két idézetünk van a magyar történelemből, de szerintem sokkal erősebb, mint a cseh Szvatopluk-teória. En nem akarom most eldönteni ezt a kérdést, hogy ezek kárpátjai fehér horvátok-e, autochtonok-e, itt voltak-e már a magyarok bejövetele előtt, annál kevésbé akarom eldönteni, mert például a kultuszminiszter úrnak és általában a mai történettudósoknak más a véleményük. Szerintem egy igazság maradt ebből a korból, az az igazság, amelyet Szent István mondott a fiának, Imrének, „hogy gyenge és törekeny az egynyelvű és erkölcsű ország. Hagyom ezért fiam, adj a keresztény jövevény népeknek táplálást jó akarattal és tisztességes tartást, hadd éljenek nálad örömeoseb, hogy sem másutt lakoznának”. Ez az igazság azt jelenti, hogy Szent István nem volt tekintettel arra, hogy volt-e Szvatopluk, vagy erős kievi nagyfejedelemség, vagy valami német, vagy nem tudom milyen akkori fehér horvát, vagy milyen alakulat. Szent István a keresztény jövevényeket szívesen látja, vendégül fogadja és megalapítja a szentistváni birodalmat.

A második korszak a mi történelmünkben az Árpádok kora. Mindenestre itt is sok vitára adnak alkalmat a magyar történettudósoknak különböző kutatásai. Főleg abból a gondolatból indulnak ki, hogy vájjon mit érthetett Szent István az alatt a kifejezés alatt, amellyel azt mondja fiának, Imrének, hogy kinevezlek „Dux Russorum”, egyes kéziratokban „Dux Ruissorum”. Az történelmi tény, hogy ezt a duxságot, ezt a vezérséget I. Endre átadja Bélának, Béla 64-ben Gézának, Géza 95-ben Almosnak. Az is bizonyos, hogy Dukas Mihálytól I. Géza kap egy koronát, amelyet Szilveszter pápa koronájával egybeforrasztva adja a Szent István országának koronáját, ki is bizonyos, hogy II. István is beszél bizonyos Dux Russorumról, Kálmán pedig „sicut sclaves (szlávok?) ac hospites-ékről tesz említést.

Ezek történelmi szavak, történelmi kérdések. Abban az esetben, ha ezek a kárpátoroszok már az Árpádok idején is itt voltak és ezek a nagy történelmi kijelentések, valóban történelmi kijelentések, mindez csak azt jelentheti, hogy igenis már az Árpádok korában is a legnagyobb megértés volt a kárpátoroszok és a magyarok között. De hogy itt voltak-e mint hospites, hogy valóban itt volt-e a kárpátorosz nép, azt nem tudom megállapítani, annál kevésbé, mert a legújabb kutatások és nemcsak a magyar kutatások, hanem például Petrov híres moszkvai történelmi és nyelvprofesszor is arra a megállapításra jutnak, hogy még az Anjouk idejében is a Korjatovics Tódor-féle betelepülés is egyenesen legenda és hogy tulajdon-

képen egy menekült emigráns hercegről lehetett szó, 40.000 harcossal. Nem is tudom, hogy abban az időben 40.000 harcos milyen létszámú mai hadseregnek felel meg

De az bizonyos, hogy valaki jelentkezett Munkács környékén, lehet» hogy egy emigráns herceg. Lehet, hogy összeköttetések voltak az Árpádház: és a keleti fejedelmek között, hiszen nagyon jól tudjuk, hogy az összeházasodás igen nagy volt, a királyné magával hozta a testőreit és már abban az időben, amikor nincsenek úgynevezett rutén, vagy ruténisz, vagy hospites-testőrök — ahogy mondja az egykori írás — testőrei, amikor már tudják, hogy biztosan magyar testőrök voltak, akkor is ruténoknak nevezik, őket. Ezeket nem tudjuk bizonyítani, csak egy bizonyos, hogy a történelem 1450 körül ad tudomást róla, hogy ez a nép már itt van, öntudatos már a XV. században. A mohácsi vésztől kezdve a Habsburgok alatt épenúgy találkozunk a kárpátorosz néppel, amely nép mint ilyen, résztvesz majdnem minden mozgalomban, szabadságharcban, amelyet annakidején a magyarok, részéről indítottak.

Itt ez a kérdés mindenesetre kritika tárgyát képezheti abból a szempontból, hogy tényleg miről is volt szó ebben az időben. Thököly felkelése» a Rákóczi-felkelés és sok más kisebb-nagyobb harc volt, amelyekben mindentűt tényleg ott látjuk a kárpátorosz népet, mint Rákóczi leghűségesebb népét, hiszen még Rodostóba is elkísérte Dolhai Mikola. Ott látjuk mindentűt a kárpátorosz népet, mint a leghűségesebb csatlóst.

Itt meg kell értenünk azt a történelmi tényt hogy itt szó van arról,, hogy a bécsi kamarilla ellen, a Habsburg-ház ellen ezeket a küzdelmeket igenis, felvette a magyarság, amely magyarságnak mindenben százszázalékosan segített az ottani kárpátoroszság. Segített pedig azért, mert közös célért, közös szabadságért küzdött a bécsi kamarilla ellen, az ellen a bécsi kamarilla ellen, amelyben ott ültek a csehek is, az ellen a kamarilla ellen, amely ájtott Prágába a legpatentirozottabb fegyverekkel és egy pár hónapon belül a nemzetiségi kérdést a legklasszikusabban megoldatta úgy, hogy kimondotta, hogy magyarság nincs, szudétánémetség nincs, a ruszinságnak pedig nyelve csak cseh dialektus. Tehát a magyar-kárpátoroszok hősök, a bécsi kamarilla ellen vették fel a küzdelmet.

Nemrégem hallottam Benes elnök beszédét a londoni rádióban, amikor ő légionista tábornoki ruhában üdvözölte az új cseh hadsereget, amely fei fogja szabadítani a cseheket és egész Európát. Mindenesetre meg voltam lepődve az ő szavain, annál is inkább, mert amikor a csehekről, szlovákokról szólt, azt is mondotta, hogy: ruszin testvérek. Nem tudom, milyen; alapon történt ez, de mindenesetre megtörtént, és ez a nagy bécsi kamarillának egyik, mondhatnám futárja és talán jó tanulója tovább folytatja Bzt a propagandát, amely ellen tényleg küzdöttünk.

Arranéze, hogy küzdöttünk, legyen szabad a parlament előtt kimutatnom azt, hogy Kárpátalja, mint ilyen csak kétszer volt elcsatolva Szent István koronájától, egyszer a Leopold-féle oklevél alapján 1691-ben, másodszer pedig a cseh megszállás alatt. Engedje meg a t. Ház, nem lesz érdektelen, ha Benes elnök úrnak a következőket üzenem. Üzenem neki azt, hogy joggal állítom, a nemzetközi jog alapján és azon tények alapján, amelyeket magam is átéltem, hogy Kárpátalja sohasem volt Csehországhoz; csatolva.

Ezt van szerencsém a következő rövid történelmi faktummal igazolni.

Azért tartom ezt fontosnak mert ma, amikor európai újjárendezésről van szó, sokan keverik a fogalmakat és a határokat és sokan azt gondolhatnák, hogy itt talán valami tévedés van, hogy talán Apponyi Albert gróf javította a határokat Genfben, nem Benes úr és hogy itt talán félreértésről lehet szó. Az én 86 interpellációmban, amelyet ki is nyomattam, amelyek ma is megkaphatók, sokszor tettem azt a kijelentést a prágai parlamentben, bár mindig cenzúrázták ezeket a kijelentéseket, de kijelentettem az utolsó nagygyűlésen az arbitrázs előtti nyolcadik hónapon, Ungváron is, az úgynevezett csehruszin magyar barátság összejövetelén és ugyanazt jelentem ki ma is és állítom: történelmi igazság az, hogy Kárpátalja sohasem volt jogilag Csehországhoz csatolva. Ugyanis a Trianont megelőző történelmi fontosságú idő 1918. január 8-ával kezdődik, Amerikában pedig a Wilson-féle 14 ponttal 1918. június 18-án. Az első nagygyűlés Homesteadbaa volt csehek nélkül 1918. július 23-án. Wilsont felkereste a kárpátaljai delegáció 1918. október 21-én. Ekkoriban Magyarországon a miniszterelnök Wekerle Sándor volt harmadszor, negyedszer és utoljára. Ebből az időből az összes memorandumaink, az akkori amerikai memorandumaink mind megvanak, de egyetlen egy helyütt sincs szó arról, hogy Kárpátalja Csehországhoz csatlakoznék. A harmadik kongresszuson, október 26-án — Magyarországon máé Károlyi Mihály a miniszterelnök. — Philadelphióban megjelenik Masaryk professzor és ugyanez év november 12-én, tehát alig egy líónap múlva ölt alakot a csatlakozás, amikor is megszavaztatják az amerikai ruszinokat, de ki kell jelentenem, hogy ez a szavaztat is úgy történt, hogy a hivatalos delegáltak nem voltak meghíva, egy kis tömeg volt jelen és ennek 67 százaléka szavazott igaz Csehország mellett, de mint önálló federatív Kárpátalja mellett, ha esetleg a Népszövetség úgy dönt, egy új nagy galíciai, nem tudom milyen új föderatív köztársasági államforma mellett, tehát szó sem volt arról, hogy Csehországhoz, mint bekebelezett provincia csatlakozzék. 1919. január 12-én jelennek meg a csehek először Ungváron, 13-án megjelenik Zsatskovics, az amerikaiak memorandumával és május 8-án egyesül a három tanács, a három úgynevezett kárpátorosz, ruszin tanács, amely mint ilyen, május 23-án megy Prágába. Ugyanez év, tehát 1919. szeptember 10-én történik meg Saint Germainben a békeszerződés aláírása és ugyanez évben, 1919 november 18-án jelenik meg az első törvény Kárpátalja önállóságára vonatkozóan. Ebben a törvényben, a Breicha és Henoque által aláírt úgynevezett „Generális Statútumban” ki van mondva, hogy a kárpátorosz népnek 90 napon belül joga van összehívni az ő tartománygyűlését, ahol dönteni fog hovatartozását illetőleg. Nekünk különböző alkalmakkor volt módunk tárgyalni a prágai körökkel, mindig az volt a jelszó, hogy az a bizonyos „sojm” ne legyen összehíva, mert maga az utolsó miniszterelnök, Hodzsa is, akivel sokszor tárgyaltam «z utolsó napokban, azt mondta a különböző pártoknak: összehívom a sojmot, a maguk parlamentjét, azt a parlamentet, amelyről elismerte az 1920. szeptember 10-én kelt saintgermani békeszerződés, hogy joga van dönteni az önrendelkezési jog alapján a hovatartozásról. De ezt nem hívták össze soha!

Tehát az az igazság, hogy arra nézve, hogy Kárpátalja, a kárpátorosz nép, vagy az amerikai kárpátorosz nép a nemzetközi jog alapján tényleg hozzá csatlakozott volna Csehországhoz és ez valami módon tényleg szankcionálva lett volna, semmiféle bizonyítékot felhozni nem lehet.

Az utolsó napon, a bécsi arbitrázs előtti utolsó minisztertanácson, az október 27-i minisztertanácson ugyanez a kérdés vetődött fel, azt vetette fel Sirovy, vajjon a kárpátorosz nép fog-e szavazni, akar-e revíziót és akar-e dönteni a sorsa felett. Akkor két szavazattal kettő ellen az volt a határozat, hogy igenis, akar élni önrendelkezési jogával és nem fogadja el azt a diktatúrát, amelyet a cseh kormány 20 éven keresztül az ő nyakába akasztott.

E történelmi igazságok alapján egészen világos az a tény, hogy a kárpátorosz nép, mint ilyen, élt a jogaival, az utolsó percig élt a jogaival, ezekkel a jogaival élt akkor, amikor azt mondotta: minket el sem csatoltak. Hiszen ha elolvassuk Masaryk könyveit, Masaryk Kárpátjáról nagyon sok helyen úgy beszél, mint egy „depozitumról”, az Ung folyó úgy szerepel¹ az utolsó napig, mint „katonai demarkációs vonal”, tehát nem mint definitív határ, országhatár, hiszen különböző bizottságokat delegáltak, hogy megállapítsák a szlovák-, esetleg a cseh-kárpátorosz határt. Semmiféle döntés tehát semmiféle szempontból nem történt. Ezért vagyok bátor bejelenteni, hogy igenis ez a kárpátorosz nép fenntartotta a szabad jogát, fenntartotta mindazokat az eshetőségeket, amelyeknek alapján mindig dönthetett jövője és sorsa felett.

Visszatérve a történelemre, hogy, tényleg történtek különböző bevándorlások különböző időkben, ezt bizonyítja az is, hogy Kárpátjának a Poprádtól egészen a Visó völgyéig körülbelül tizennégy nyelvjárása van és ezek a nyelvjárások, ezek a népszokások mind világosan bizonyítják, hogy a beözönlés különböző módon, különböző helyeken, különböző benyomások alatt történt. Itt szabad legyen még disztíngválnom az úgynevezett nemzetiségi beözönlés tekintetében.

Ha úgy, ahogyan a jelenlegi szociológusok teszik, disztíngválunk, akkor háromféle nemzetiségi beözönlés van: az úgynevezett szabadon választott beözönlés, a meghódítás és a történelmi beözönlés. Legyen szabad azt mondanom, hogy a kárpátorosz nép beözönlése az utolsó csoporthoz, ahhoz a történelmi településhez tartozik, amelyben a nép önként jött be és önként fogadta el a Dunamedencében — ahogyan a külföldi történétírók nevezik — a magyarság elvi vezetését és mint ilyen, mindig belenyugodott sorsába és ebben az átalakulásban, ebben a helyzetben kívánta boldogulását megtalálni.

Az idő rövidege miatt legyen szabad átmennem az utolsó kérdésre, utolsó fejtegetésemre és legyen szabad kifejtenem, hogy ezeknek a kisebbségi jogoknak áttekintése után a kárpátorosz nép történelmi múltja után vajjon *mit mond ma a jelenlegi helyzet*, hogyan áll ma Kárpátalja kérdése és hol kereshető az igazság.

Az egész kárpátaljai kérdés az autonómia kérdése körül forog. Ezt a kis fejtegetést három idézettel vagyok bátor kezdeni. Horthy kormányzó úr az országgyűlési megnyitó beszédében azt jelentette ki, hogy első ilyen feladatunk lesz az, hogy a főleg magyarorszoki lakta Kárpátjának az ország ősi alkotmányához híven és abba szervesen beillő önkormányzatot állapítsunk meg. Teleki miniszterelnök úr 1940. március 13-án azt mondotta, hogy amit a csehek húsz év alatt nem adtak meg, azt mi egy év alatt megadjuk, de hozzátette, hogy csak akkor kellene ezt két hét alatt elintézni, ha csak 20 évvel rendelkeznénk. Jaross volt miniszter úr annak idején azt mondotta, hogy kell, hogy a szentistváni hagyományok nemzetiségeink-

nek öntudatos életteret biztosítsák. Én ezt a három idézetet azért hozom fel, mert mindhárom tényező felelt abban az időben Magyarország kormányzataért és a kárpátaljai nép is teljes bizalommal tekintett és tekint mindhárjukra. Mindenesetre nagyon idevágó a kultuszminiszter úr megjegyzése is, aki azt mondta, hogy az emelkedett szellemű és a múlt magyar hagyományában gyökerező felfogásnak igyekezett érvényt szerezni kormányzatunk akkor, amikor Kárpátalja ruszin népének jövődó élelét a kárpátaljai önkormányzat keretében kívánja szabályozni.

Meg vagyok győződve arról, hogy ennek az autonómiának, amelyről olyan sokat beszélnek és írnak, logikus következménye lesz az, hogy a Duna-medencében a magyarság megtartja hegemóniáját és az összes nemzetiségek megtalálják a maguk énjét. Az autonómia szerintem nem elválasztó kapcsolat, hanem közelítő, összefogó kapocs, amelynek révén a magyarság, mint a Dunamedence népeinek vezetője, szeretettel megadja kisebb testvéreinek azokat a jogokat, amelyekkel ez a nép ezer éven át élt és a jövődó ezer évre be fog rendezkedni.

Azt szeretném, hogy amikor mostanában annyi szó esik a nemzetiségi kérdéstről, amikor német testvéreink kérdése talán félig-meddig már megvan oldva és amikor az ország már többé-kevésbé Nagymagyarország határait vetíti elének, akkor a kárpátaljai nép ne csak privilegizált nép, ne csak gens fidelissima legyen, hanem megkapja azokat a jogokat is, melyeknek megadása példaképpel szolgál majd az összes országoknak és megmutatja, hogy ez a nép nemcsak 1000 éves múlttal rendelkezik, hanem biztosítani akarja további ezer évre a jövőjét is és szeretettel gondolni nemzetiségeire.

STEFAN FENCZIK, der bekannte ruthenische Politiker und gewesene Minister beschäftigt sich in dieser im ungarischen Abgeordnetenhaus am 28. Nov. 1940 gehaltenen Rede mit der Geschichte und der gegenwärtigen Lage des Subkarpatenlandes und zugleich natürlich auch mit der Nationalitätenfrage dieses Gebietes. Er führt unter anderen aus, dieses Gebiet sei rechtlich nie von Ungarn abgetrennt worden. Zum Beweise dessen, dass dieses Land im Laufe der Zeiten stets mit Ungarn zusammengeschmolzen war, gibt er auch einen kurzen Überblick der Geschichte des karpato-russischen Volkes. Vorerst behandelt er die Zeit der ungarischen Landesnahme, und sodann die Zeit der Arpaden. Seiner Ansicht nach kann angenommen werden, dass die Karpato-Russen zu dieser Zeit auf diesem Gebiet ansässig geworden sind, obgleich diese These überhaupt nicht bewiesen ist. Tatsache ist nur, dass die Geschichte erst um 1450 von diesem Volk Kenntnis nimmt u. dass die Karpato-Russen von der Schlacht bei Mohács an an allen Bewegungen und Freiheitskämpfen der Ungarn teilgenommen haben. Der Umstand jedenfalls, dass im Subkarpatenlande von Poprád bis zum Viso-Tal ungefähr 14 Mundarten vorzufinden sind und auch die Volksgewohnheiten der verschiedenen Gegenden ganz abweichend sind, ist ein Beweis dafür, dass diese Volkschaften auf verschiedenen Stellen und unter dem Einwirken von verschiedenen Umständen eingesickert sind. Die Einwanderung der Karpato-Russen gehört, — der Meinung des Verfassers gemäss — zur Art der geschichtlichen Ansiedelungen, wo die fragliche Volksgruppe freiwillig im Lande Platz genommen und im Donaubecken die Führung des Ungartums freiwillig angenommen hat. Dieses Volk war hier mit seinem Los immer zufrieden und wünschte seine Existenz stets in dieser Lage zu sichern.

Inbezug auf die Autonomie des Subkarpatenlandes erklärt FENCZIK, er ist dessen überzeugt, dass diese Autonomie, von der so viel gesprochen wird, zur Folge haben wird, dass das Ungartum im Donaubecken die Hegemonie behalten und sämtliche Volkschaften des Subkarpatenlandes darin ihr eigenes Ich auffinden und behalten werden können. Die Autonomie ist seiner Ansicht nach keine Scheidewand, sondern ein Bindeglied, wodurch das Ungartum, als das führende Volk des Donaubeckens den kleineren Schwester-Völkern alle die Rechte zu Teil werden lässt, deren es selbst tausend Jahre hindurch teilhaftig war und in deren Besitz es sich auf die folgenden tausend Jahre einzurichten bestrebt ist.